

Smeebede voor snellere Europese aanpak

Regeling materialen in contact met drinkwater

Eureau (de Europese koepel van drinkwaterbedrijven), ECI (het Europees Koper Instituut), PlasticsEurope (de Europese vereniging van kunststof fabrikanten) en Aqua Europa (de confederatie van beroepsverenigingen in de Europese waterbehandelingsindustrie) organiseerden in mei van dit jaar in Brussel gezamenlijk het tweedaagse congres 'Materials and Products in Contact with Drinking Water'. De ondertitel 'An everlasting story, or how Europe can come to a common approach supported by stakeholders' maakt het waarom van dit congres duidelijk. De Europese Commissie werd gesmeekt om toch alsjeblieft nu eens snel met Europese regelgeving of aanwijzingen te komen die leiden tot een geharmoniseerde aanpak voor materialen in contact met drinkwater in alle Europese lidstaten.

R. (Roger) Loop, directeur BureauLeiding (informatiebureau kunststof leidingsystemen); Will Scheffer, Rehva Fellow, TVVL Expertgroep Sanitaire Technieken

Lambert van Breemen van Kiwa (Nederland), verwoordde als dagvoorzitter van de eerste congresdag het waarom van het symposium als volgt: "We zijn hier bijeen om het proces van wederzijdse erkenning van de diverse nationale regelingen op het vlak van materialen in contact met drinkwater een stevige stimulans te geven." Dit symposium, met een brede keur van circa 160 deskundigen, dat werd gehouden in het onlangs geopende gebouw 'Leefmilieu Brussel' op de Tour & Taxis-terreinen, richtte zich meer op politieke dan op technische aspecten.

■ EUROPESE COMMISSIE

Tobias Biermann van de Europese Commissie (EC), DG Milieu, benadrukte het belang van

artikel 10 van de Drinking Water Directive (DWD), waarbij de nadruk ligt op de kwaliteit van het drinkwater zoals dat uiteindelijk bij de Europese burger uit de kraan komt. De DWD wordt momenteel geëvalueerd, mede op basis van het zogenoemde Refit-programma voor betere Europese regelgeving (onderdeel van de portefeuille van commissaris Timmermans). Hierbij wordt gebruik gemaakt van input die is geleverd via publieke consultatie, maar DG Milieu laat zich bij zijn huidige beleidskeuzes ook sterk leiden door de haar zelf opgelegde doelstelling 'a toxic free environment'. Manfred Fuchs van DG Growth, het voormalige DG Industrie, ging nader in op de mogelijke spanning tussen de gezondheid van de Europese burger en de interne markt, mede

aan de hand van de totstandkoming en het functioneren van de Construction Products Regulation (CPR). De EC stelt dat de producten in contact met drinkwater die nu op nationale markten worden aangeboden, niet noodzakelijkerwijs de beste producten zijn. Dus is het belangrijk dat er vrij verkeer van producten is, en dat deze producten van de juiste informatie zijn voorzien, onder andere ook met betrekking tot een correcte installatie en toepassing. Hierbij moet ook zeker gekeken worden naar de spanning die nu vanuit de CPR is ontstaan tussen CE-markering en private keurmerken, waardoor de harmonisatie ten aanzien van bouwtechnische aspecten moeizaam verloopt. Van een harmonisatie met betrekking tot de hygiëne eisen voor producten in contact met

drinkwater is al zeker geen sprake.

INDUSTRIE

De spanning tussen de EC enerzijds en de industrie anderzijds werd al snel duidelijk toen Volker Meyer van de Duitse ondernemersvereniging Figawa (gas- en water techniek), als voorzitter van de Werkgroep Leidingwaterinstallaties van het Europese Normalisatie-instituut CEN, nader inging op het recente intrekken van mandaat M136 rev.2. Het door de EC aan CEN verstrekte mandaat M136 rev.2 uit 2006 (voorafgegaan door mandaat M136 uit 2001) had moeten leiden tot harmonisatie binnen de EU van de materialen en producten in contact met drinkwater te stellen hygiënische eisen; net zoals mandaat M131 dit heeft gedaan voor de technische aspecten van bouwproducten. Dit zou een einde moeten maken aan de diverse 'national acceptance schemes' per lidstaat die in de praktijk een handelsbelemmering betekenen. De geharmoniseerde normen als resultaat van zowel M131 als M136 rev. 2 hadden moeten leiden tot een gemeenschappelijke markt, op basis van een geharmoniseerde Europese standaard, die zowel met de CPR als met de DWD rekening houdt. Want het per lidstaat aan verschillende positieve lijsten moeten voldoen, of het risico lopen dat je per lidstaat met verschillende testmethodes moet werken, is een in alle opzichten ongewenste situatie. Het alleen werken met de geharmoniseerde normen onder M131, de bouwtechnische harmonisatie, biedt niet de mogelijkheid om over de hygiënische aspecten met de klant of eindgebruiker te communiceren. Er zijn dus voldoende redenen om tot harmonisatie te komen, en toch heeft de EC besloten om het mandaat M136 rev. 2 in te trekken. Dit lijkt haaks te staan op de behoefte van zowel lidstaten als industrie. Meyer besloot zijn betoog evenwel niet met een verwijt, maar met een oproep: "Laten we deze bijeenkomst benutten om een nieuwe start te maken, waarin ook de installatiesector een grote rol moet krijgen."

DRINKWATERBEDRIJVEN

Zijn oproep werd ondersteund door Claudia Castell-Exner van Eureau. Het leidmotief voor de drinkwaterbedrijven is eenvoudig: een veilige watervoorziening, vanuit de uitgangspunten kwaliteit, kwantiteit en voldoende leveringsdruk. Volgens haar moet het vraagstuk van harmonisatie op een procesmatige manier worden aangepakt op basis van risico-beheersing. Eureau ziet hierbij een belangrijke rol weggelegd voor de uitgangspunten van art. 10 van de DWD. En na het harmoniseren van de eisen, zou een volgende stap het vaststellen van grenswaarden moeten zijn. De

-Figuur 1-
Het congres werd gehouden in het onlangs geopende gebouw 'Leefmilieu Brussel' op de Tour & Taxis terreinen

drinkwaterbedrijven willen af van het huidige knip- en plakwerk in de Europese lidstaten. In de reeds gerealiseerde harmonisatie van eisen aan bouwproducten onder de CPR zien ze geen toegevoegde waarde voor waterleidingmaterialen, omdat het CE-merk niets zegt over de geschiktheid voor het contact met drinkwater. Volgens Eureau zou de eenvoudigste aanpak zijn, om datgene wat de zo geheten 4 Member States (4MS: Duitsland, Engeland, Frankrijk en Nederland) al hebben bereikt, of op het punt staan te bereiken, verder uit te rollen over de overige 24 Europese lidstaten. En daar waar er nog barrières opdoemen, kan wellicht de wetgeving voor voedselcontact soelaas bieden.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF

Peter Lorenz Schmitt van AquaEuropa onderschreef eveneens de wens tot spoedige harmonisatie, maar hij zette dit wat scherper neer: "De huidige onzekerheid en onduidelijkheid in de wetgeving is slecht voor de industrie en leidt tot afname van investeringen. De huidige situatie leidt bovendien tot onnodig hoge certificatiekosten, 1 à 2% van de omzet. Dat zijn kosten die niet productief ingezet kunnen worden, wat vooral nadelig is voor het MKB." Wat wenst de industrie volgens hem:

- één positieve lijst voor alle materialen die in contact komen met drinkwater;

- wederzijdse erkenning van testresultaten en certificaten;
- certificerende instellingen en laboratoria die Europawijd werken en erkend zijn;
- één geharmoniseerde markt.

Daar staat tegenover dat de industrie opener moet worden en meer informatie moet uitwisselen: "Door je markten open te stellen win je nieuwe markten. Mocht deze harmonisatie er niet snel komen, betekent dit het startpunt van een race naar de bodem", aldus Schmitt.

DISCUSSIE

Op de vraag 'hoe gaat het nu verder?', antwoordde Manfred Fuchs van de EC dat het niet realistisch is om nieuwe impulsen te verwachten in de komende 2 à 3 jaar. Eerder moet men uitgaan van een termijn van 5 à 10 jaar. Deze verwachte vertraging heeft mede te maken met het intrekken van Mandaat 136 rev.2. Alle betrokkenen moeten nu opnieuw kijken wat de wetgever wil, en opnieuw beginnen. Een andere vraag betrof de rol van de DWD, en dan vooral het fameuze artikel 10: 'gaat dit artikel eigenlijk niet over materialen en producten?' Tobias Biermann van DG Milieu beantwoordde dit bevestigend, maar legde ook uit dat dit

-Figuur 2- Peter Lorenz Schmitt van AquaEuropa: "Mocht deze harmonisatie er niet snel komen, betekent dit het startpunt van een race naar de bodem"

artikel zich richt tot de lidstaten, waardoor het artikel zelf de huidige impasse niet oplost. De lidstaten moeten art. 10 DWD toepassen, waarbij ze enige manoeuvreerruimte hebben omdat het een richtlijn is. Van een geheel andere orde was de vraag of de EU een garantie heeft dat het mogelijke handelsverdrag (TTIP) tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten de EU-wet- en regels met betrekking tot materialen in contact met drinkwater niet doorkruist? Tobias Biermann (EC) hierover: "De watersector is expliciet uitgesloten van handelsverdragen."

■ NATIONALE OVERHEDEN

Na de sprekers van de EC en de industrie, was het vervolgens de beurt aan vertegenwoordigers van de bij drinkwater betrokken ministeries van de lidstaten en hun instituten. Joanna Hunt van het Drinking Water Inspectorate uit het Verenigd Koninkrijk schetste voor een beter begrip de historie van de pogingen om tot harmonisatie van de regelgeving voor materialen en producten in contact met drinkwater te komen.

Het begon in 1998, met pogingen om tot een zo geheten European Acceptance Scheme (EAS) te komen. Dit leidde zelfs tot een resultaat dat door zowel de lidstaten als de industrie werd gedragen, maar dat door de EC werd verworpen op formalistische gronden: het zou niet passen in de juridische structuur van de geldende richtlijnen en verordeningen. Na het falen van EAS is in 2007 de 4MS verder gegaan. In 2011 hebben de vier 4MS landen een Declaration of Intent (DoI) getekend. Niet alleen liggen hierin de uitgangspunten vast, ook werd dit gebruikt om de verschillen in aanpak tussen de vier betrokken lidstaten te overbruggen: zo wordt bijvoorbeeld in elk van de vier landen drinkwater door een ander ministerie behandeld. De 4MS hebben een Joint Management Committee (JMC) ingesteld dat moet zorgen voor de implementatie van de DoI. De wetgever wordt hierbij in elk land door nationale deskundigen ondersteund.

Een deel van de verworvenheden onder het EAS programma kon gelukkig door de 4MS worden toegepast, zoals bijvoorbeeld de positieve lijst voor cementeuzen producten. Op de verdere ontwikkelingen werd later door andere sprekers ingegaan, maar Hunt gaf het congres wel nog mee dat een product dat geheel uit materialen bestaat die op positieve lijsten staan, toch niet is vrijgesteld van testen.

■ NOORWEGEN WIJKT AF

Thomas Rapp van het Umwelt Bundes Amt (UBA) uit Duitsland ging nader in op de aanpak van metalen door de 4MS. Als eerste legde hij uit dat anders dan bij organische materialen de

samenstelling van het drinkwater van belang is, naast criteria als de samenstelling van het metaal, het ontwerp van het systeem, de leeftijd van het systeem en de contacttijd. Bij metalen is er namelijk een duidelijk verschil tussen het korte- en het langetermijneffect. Binnen de 4MS mogen voor metalen alleen toegestane materialen op basis van de 'common composition list' worden gebruikt. Aanvullende producttesten zijn nog niet overwogen.

Bianca van de Ven van het RIVM (Nederland) sprak over de gemeenschappelijke aanpak (common approach) van de 4MS voor 'plastics & elastomers' (organic materials). Ook hier mogen alleen stoffen voor materialen in contact met drinkwater worden gebruikt die op een gemeenschappelijke lijst staan. Op deze lijst staan monomeren, additieven, polymerisatie hulpen e.d. Een uitzondering hierop betreft het gedeelte in Richtlijn 10/2011/EC over contact met voedsel, bepaalde pigmenten en colourants. Het systeem werkt met een kernlijst (core list), waarvan de toepassing gelijk is aan de gang van zaken bij de metalen. Deze lijst is tot stand gekomen door het samenvoegen van de Duitse, Franse en Nederlandse lijsten. Dit betreft overigens ook stoffen die nog niet door EFSA (European Food Safety Authority) zijn geëvalueerd. Stoffen waar nu nog onvoldoende data van beschikbaar zijn, zullen gaandeweg worden geëvalueerd. De industrie wordt hierover geïnformeerd.

Olav Berge (Noorwegen) van de Norwegian Building Authority kwam met een afwijkende kijk op de proppen: 'the Nordic approach'. Hij stelde dat de drinkwaterproblematiek op dezelfde manier moet worden aangepakt als de bouwproducten; of je nu brandregelgeving harmoniseert of drinkwatercontact, het zou geen verschil moeten maken. Dus propageerde hij een structuur met CE-markering, eventueel aangevuld met specifieke nationale eisen.

■ WEDEROM DISCUSSIE

Ter afsluiting van de eerste congresdag volgde wederom een discussieronde, waarbij veel vragen over de 4MS werden gesteld. Een vraag betrof hoe vaak er getest moet worden voordat een migratieresultaat wordt vastgesteld. Volgens Van de Ven moet dit binnen de 4MS nog besproken worden. Het staat op de agenda van de volgende bijeenkomst van de stuurgroep. Een voor de hand liggende vraag was wanneer de 4MS gereed is met de harmonisatie. "Voor metalen zijn we klaar", liet Rapp weten. "Voor organische materialen moet nog een datum worden vastgesteld. Nederland en Duitsland zijn hierin overigens al tamelijk ver." Rapp hoopt dat de andere lidstaten spoedig volgen.

-Figuur 3- Birgit Mendel (links, Bundesministerium für Gesundheit, Duitsland) en Jelka Appelman (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Nederland) in hun duo presentatie: "De EC kondigde in 1998 het EAS (European Acceptance Scheme) aan, wat ertoe leidde dat individuele lidstaten afwachtten. Toen de EC dit plan uiteindelijk weer introk, was er dus geen basis voor wederzijdse erkenning. De 4MS proberen nu deze leegte in te vullen."

■ NEDERLAND EN DUITSLAND

Op de tweede congresdag vond een duopresentatie plaats van Birgit Mendel van het Bundesministerium für Gesundheit uit Duitsland en Jelka Appelman van het Nederlandse ministerie van Infrastructuur en Milieu. Zij spraken over 'wat geleerd is van onze samenwerking en de noodzaak van harmonisatie'. Ook zij kwamen tot de kern van de huidige impasse: art. 10 DWD, waarvan de EC zegt dat het de aanpak bij de lidstaten neerlegt – dit betreft weliswaar een verplichting, maar er hoort geen operationeel kader bij; er is geen automatische harmonisatie van vereisten. Hierdoor is er geen wederzijdse erkenning mogelijk en dus geen algemeen geldende bescherming van de consument noch een vrije markt! De EC kondigde in 1998 het EAS (European Acceptance Scheme) aan, wat er toe leidde dat individuele lidstaten afwachtten. Toen de EC dit plan uiteindelijk weer introk, was er dus geen basis voor wederzijdse erkenning. De 4MS proberen deze leegte nu in te vullen. De zo geheten 'common approach' bij de 4MS gaat uit van de 'national acceptance schemes'. In Nederland heeft dit zich ontwikkeld van vrijwillig naar verplicht. De eisen richten zich nu op de gebruiker. En waar het wederzijdse erkenning betreft, vinden er controles plaats door de Commissie van Deskundigen. Dit Nederlandse systeem leidt wel tot kosten, voornamelijk veroorzaakt door goedkeuring en certificering. Een snel overzicht vanuit de Nederlandse kunststof leidingindustrie laat zien dat certificatiekosten door het ontbreken van wederzijdse erkenning binnen

-Figuur 4- De alles zeggende sheet tijdens de paneldiscussie

de 4MS per individuele fabrikant kunnen oplopen tot ongeveer 330.000 euro over een periode van vijf jaar. Geëxtrapoleerd naar de 28 lidstaten, gaat het om veel geld.

■ ONOVERZICHTELIJK

De samenwerking tussen Duitsland en Nederland vond mede zijn oorsprong in het niet (of nauwelijks) chloreren van drinkwater in beide landen. Daardoor zijn zaken als migratie van stoffen, reuk, smaak en biofilmvorming voor beide landen zeer relevant. De juiste aanpak zou dus zijn om de stoffen die mogelijk uit materialen komen te reguleren door eisen aan de producten te stellen. In Duitsland is voor wederzijdse erkenning een gelijkwaardige bescherming van de consument nodig. Ook hier betreft het een ontwikkeling van vrijwillig naar verplicht. Waar een product is gemaakt, is niet relevant; voor toegang tot de markt is het van belang te weten welke regels het product geschikt verklaren voor contact met drinkwater. Deze aanpak is al te zien bij 'metals', waarvan de tekst al is gepubliceerd en genotificeerd. De bedoeling is dat 'organics' spoedig volgt. In Nederland is de markt niet het uitgangspunt. Dit betekent dat niet alle producten op de markt daadwerkelijk geschikt zijn voor contact met drinkwater. Helaas bestaat er daardoor nog een deels onoverzichtelijke situatie.

■ VERSCHUIVEN DILEMMA

Zowel Nederland als Duitsland constateren het probleem dat de EC het dilemma verschuift naar de lidstaten én het Europese Hof. De gevolgen van deze aanpak door de EC zijn een lager beschermingsniveau en het ontbreken van een level playing field. Ofschoon Duitsland

en Nederland door hun samenwerking veel hebben geleerd, blijft er nog het een en ander te verbeteren, vooral met betrekking tot het beoordelen van individuele producten. Binnen de 4MS is de 'common approach' gebaseerd op vrijwillige harmonisatie. Het proces vordert geleidelijk, 'stap voor stap'. Het is niet mogelijk om eerst het 'perfecte systeem' op te zetten, en dat vervolgens overal te implementeren. De enige manier om vooruit te komen is de geleidelijke aanpak, zoals die nu door Nederland en Duitsland wordt uitgevoerd: beide landen zijn nu dicht bij wederzijdse erkenning. Dit is de aanpak die alle 28 lidstaten zouden moeten volgen, met hopelijk als eindresultaat een nieuw EAS, een geharmoniseerd Europees systeem.

Het terugtrekken van M136 onder de CPR laat nog vele vragen onbeantwoord, met voorop de vraag wie nu het initiatief zal nemen om tot harmonisatie te komen van de hygiënische aspecten. Mogelijk dat er momentum gevonden kan worden in het zevende Europese Actie Plan (EAP) en het 'Right2Water' initiatief, met de daaraan gekoppelde 'public consultation'. Ook is het wellicht mogelijk om tot betere regelgeving te komen via het Refit-programma, dat mede toeziet op de herziening van de DWD in 2015.

■ EC ONDER DRUK

Omdat Nederland en Duitsland, net als vele andere lidstaten, vinden dat de EC niet langer de 'zwarte Piet' moet spelen met betrekking tot materialen in contact met drinkwater, roepen Mendel en Appelman de industrie op de EC onder druk te zetten; niet alleen door te klagen, maar ook door feitelijke informatie en gegevens over de huidige, ongewenste situatie

ter beschikking te stellen. Samengevat komt het betoog van Nederland en Duitsland op het volgende neer:

- wederzijdse erkenning hangt af van implementatie van de geharmoniseerde 'acceptance schemes' van de lidstaten;
- daarvoor is een 'incremental approach' nodig, en dat is weer een vraag van middelen, zowel financieel als qua mankracht;
- de EC wordt ten eerste uitgenodigd om het initiatief te nemen om tot harmonisatie voor materialen in contact met drinkwater te komen! De industrie wordt opgeroepen daartoe input te leveren!

■ INCIDENT NODIG

Het congres werd afgesloten met een panel-discussie. Op een vraag over de vergaande fragmentatie van de huidige regelgeving voor materialen in contact met drinkwater en wat de rol van de EC zou moeten zijn, antwoordde Biermann: "De EC is eigenlijk niet betrokken bij de voortgang van de 4MS. Toch wil ook de EC harmonisatie. Maar de Drinkwaterrichtlijn richt zich tot de lidstaten en houdt eigenlijk een uitnodiging aan anderen in om te handelen, zoals de keuze om wel of niet te chloreren. Het probleem is nadrukkelijk niet de Europese wetgeving; de oproep tot actie zou gericht moeten worden tot de lidstaten. Verder is er behoefte aan meer en overtuigender bewijs van het huidige probleem dat het ontbreken van harmonisatie veroorzaakt om de hogere managementlagen binnen de EC te overtuigen dat hier een taak ligt. In het ongunstigste geval is er een incident nodig om tot dit besef te komen."

Mendel reageerde hierop met extra uitleg over de 4MS: "De 4MS is een vrijwillig initiatief, er is geen centrale organisatie, maar de individuele leden van de 4MS zijn altijd benaderbaar. Inbreng via de 4MS zal altijd ingebracht worden voor plenaire behandeling. Mogelijk toont de vraag over de huidige fragmentatie van de regelgeving de behoefte aan voor een Europees platform, vallende onder de CPR voor de bij drinkwater betrokken wetgevers en de relevantie industrie."

Appelman viel haar bij: "Een dergelijk platform zou een goed benadering zijn, maar moet dan wel breder zijn dan alleen de CPR. En het is van groot belang om een goed overzicht te krijgen van de economische impact; dit moet de aanleiding zijn om tot Europese harmonisatie te komen."

■ TIMMERMANS

Meyer benadrukte nogmaals dat de oplossing gevonden moet worden op Europees niveau en niet op lidmaatschapsniveau. Lukt dit niet met zo iets wezenlijks als materialen in contact met drinkwater, wat is dan de toegevoegde

waarde van de EU? Een goed idee om het proces weer op gang te helpen is het opzetten van één of meerdere ronde tafelgesprekken om deze thema's met de EC te bespreken, waarbij de Commissie dus wel betrokken is, bijvoorbeeld als voorzitter, maar waar geen besluiten genomen worden. Biermann haakte hierop in door de evaluatie van de DWD als aanleiding te nemen om een dergelijke gesprek te organiseren. Mogelijk kan dit ook binnen de initiatieven van commissaris Timmermans vallen. Vanuit de industrie werd gesuggereerd dat zij kan helpen als de onmacht van de EC alleen op het ontbreken van middelen terug te voeren zou zijn. Vanuit de beoogde besparingen door harmonisatie, zou de industrie wellicht een organisatie op kunnen zetten, gefinancierd door alle belanghebbenden, die daar inspringt waar de huidige aanpak faalt? Biermann vond dit een goed plan, maar stelde voor om eerst de evaluatie van de DWD af te wachten. Een dergelijke organisatie zou dan de tweede stap kunnen zijn, omdat de EC inderdaad maar beperkte middelen heeft. Het enige budget dat de EC ter beschikking kan stellen is om de beoogde ronde tafelgesprekken te faciliteren tegen het einde van 2015.

■ VOOR EN UIT DE KRAAN

Mendel stelde dat er nu ook behoefte is

aan politieke druk, mogelijk via parlementaire vragen. Het gaat om kostenbesparing en geharmoniseerde bescherming van de EU-burger. Verder vindt zij het een vreemde situatie dat water dat uit de kraan komt wordt gezien als voedsel, waardoor er een verschil is tussen water net voor de kraan en water uit de kraan. Hierover is in oktober 2013 een conferentie voor consumenten georganiseerd in verband met het ontbreken van EU-wetgeving. Begin 2015 hebben consumentenorganisaties een ronde tafelgesprek georganiseerd met leden van het Europees Parlement. Vanuit het publiek werd gesuggereerd dat er eigenlijk al lang druk op de EC is als je kijkt naar de recente uitspraak van het Europese Hof in de Fabro-zaak in Duitsland. Die uitspraak betekent dat je alle materialen in de hele Europese Unie moet accepteren, tenzij je kunt aantonen dat ze onveilig zijn. Waarom kan de reeds gerealiseerde harmonisatie van de 4MS niet worden toegepast in de hele EU? Dit is een misvatting legde Mendel uit: "De Fabro-zaak ging niet over de hygiënische aspecten! In dit verband hebben we daar dus niets aan. Dit leidt niet tot de gewenste druk inzake materialen in contact met drinkwater. En verder is het zeker niet onmogelijk om te harmoniseren: kijk naar de harmonisatie met betrekking tot voedsel."

Vanuit Eureau wordt aangestuurd op een pragmatische aanpak van het vervolg: de verdere aanpak moet 3-ledig zijn: a) het verdere verloop van deze discussie moet goed georganiseerd worden, b) er moet een goed plan van aanpak worden opgesteld, en c) er moet een heldere planning zijn. Zo zouden we bijvoorbeeld nu al kunnen afspreken wat we in mei 2016 gerealiseerd moeten hebben. Want besloten werd dat in mei 2016 een volgend congres plaatsvindt (één dag) om de voortgang van de harmonisatie te bespreken. Om het proces van harmonisatie te versnellen worden ronde tafelbijeenkomsten van stakeholders per onderwerp georganiseerd. De EC gaat dit voor het einde van 2015 nader uitwerken.

■ TE DOM VOOR WOORDEN

De dagvoorzitter sloot af met de constatering dat er gelukkig al vele bouwstenen beschikbaar zijn om tot een 'EAS' te komen. En de motivatie zou voor iedereen helder moeten zijn: het zal leiden tot meer export, het zal import van inferieure producten voorkomen en het leidt tot vele voordelen voor marktwerking en bescherming. Het is eigenlijk te dom voor woorden dat we dit niet oppakken!

nedair

EduComfort

Voor een gezonde leeromgeving

**Decentrale schoolventilatie-unit
Conform Frisse Scholen Klasse B**

**Te beheren op afstand
Inbouw en opbouw**

**NIEUW
Geluid
< 33 dB(A)**

breathe *our quality*, enjoy *your comfort*

www.nedair.nl